

FINTECH, POZAJMLJIVANJE I INOVACIJA U PLAĆANJU / FINTECH, LENDING AND PAYMENT INNOVATION

Aldina Nikočević¹, Doktorand (PhD kandidat), Prof. Dr. Husnija Bibuljica²

¹Univerzitet Mediteran u Podgorici, Bulevar Josipa Broza bb, 81000 Podgorica, Crna Gora

²Internacionalni univerzitet u Travniku, Ekonomski fakultet, Bosna i Hercegovina

e-mail: aldina_nikocevic@hotmail.com, h_bibuljica@hotmail.com

Pregledni članak

<https://www.doi.org/10.58952/zr20251401218>

UDK / UDC 332.1:332.7:658.15

Sažetak

FinTech sektor je posljednjih godina doživio izuzetan rast, donoseći inovacije koje mijenjaju način na koji se obavljaju pozajmljivanje i plaćanje. Ovaj rad analizira uticaj FinTech tehnologija na finansijske usluge, fokusirajući se na ključne benefite za korisnike i finansijske institucije. Kroz primjenu naprednih tehnologija poput blockchaina, vještačke inteligencije i digitalnih platformi, FinTech kompanije omogućavaju brže, sigurnije i transparentnije transakcije, istovremeno smanjujući troškove i poboljšavajući dostupnost finansijskih usluga. Poseban akcenat je stavljen na regulativne izazove, sajber bezbjednost i zaštitu podataka, koji predstavljaju ključne prepreke za dalju ekspanziju sektora. Uz analizu prednosti i rizika, rad nudi preporuke za optimizaciju FinTech inovacija u oblasti pozajmljivanja i plaćanja, s ciljem kreiranja sigurnog, efikasnog i inkluzivnog finansijskog ekosistema.

Ključne riječi: FinTech, pozajmljivanje, inovacija u plaćanju, regulacija, zaštita podataka.

JEL klasifikacija: G21, G23, O33, E42, K23

Abstract

In recent years, the FinTech sector has experienced remarkable growth, introducing innovations that are transforming lending and payment processes. This paper analyzes the impact of FinTech technologies on financial services, focusing on key benefits for users and financial institutions. Through the application of advanced technologies such as blockchain, artificial intelligence, and digital platforms, FinTech companies enable faster, safer, and more transparent transactions, while also reducing costs and improving access to financial services. Particular emphasis is placed on regulatory challenges, cybersecurity, and data protection, which represent key obstacles to the sector's further expansion. Alongside an analysis of advantages and risks, the paper provides recommendations for optimizing FinTech innovations in lending and payment systems, with the aim of creating a secure, efficient, and inclusive financial ecosystem.

Keywords: FinTech, lending, payment innovation, regulation, data protection.

JEL classification: G21, G23, O33, E42, K23

UVOD

FinTech, što je skraćenica za finansijsku tehnologiju, predstavlja sektor koji uvodi nove tehnologije u tradicionalne finansijske sisteme, čineći ih efikasnijim, sigurnijim i dostupnijim korisnicima. Među ključnim tehnologijama koje se koriste u ovom kontekstu su blockchain, veštačka inteligencija (AI) i digitalne platforme. Ove inovacije ne samo da olakšavaju finansijske procese, već doprinose većoj sigurnosti, transparentnosti, smanjenju troškova i unapređenju korisničkog iskustva, otvarajući nove mogućnosti za finansijsku inkluziju. Konkretno, blockchain tehnologija omogućava brzo i sigurno praćenje transakcija u realnom vremenu, pružajući visok nivo zaštite i transparentnosti. Veštačka inteligencija koristi napredne algoritme za analizu velikih količina podataka, čime se unapređuje donošenje odluka i predviđanje. S druge strane, digitalne platforme za plaćanje omogućavaju jednostavniji pristup finansijskim uslugama, što korisnicima, posebno onima u manje razvijenim tržištima, olakšava upravljanje finansijama. Međutim, tehnološki napredak donosi i specifične izazove. Uvođenje novih tehnologija zahteva prilagođavanje regulatornih okvira, dok pitanja sajber bezbednosti i zaštite podataka zahtevaju dodatnu pažnju. Takođe, da bi ove tehnologije bile u potpunosti prihvaćene, potrebno je prevazići otpor korisnika i organizacija prema promenama. Cilj ovog istraživanja je da pruži analizu prednosti i izazova primene FinTech inovacija u sektorima pozajmljivanja i plaćanja, sa posebnim fokusom na tehnologije kao što su blockchain, AI i digitalne platforme. Rad će se baviti načinima na koje ove tehnologije utiču na efikasnost, sigurnost i transparentnost finansijskih usluga, uz identifikaciju prepreka koje se moraju prevazići za dalji razvoj sektora. Istraživanje će se koristiti kombinacijom kvalitativnih i kvantitativnih metoda. Prvo će se izvršiti pregled postojećih istraživanja i literature vezanih za FinTech, kako bi se identifikovali ključni trendovi i izazovi u primeni novih tehnologija u pozajmljivanju i plaćanju. Zatim će se prikupljati podaci putem anketa sa stručnjacima iz finansijskog sektora, kao i sa korisnicima FinTech usluga, kako bi se bolje razumeo uticaj ovih tehnologija na svakodnevne procese. Podaci će se analizirati statističkim metodama kako bi se identifikovali ključni faktori uspeha i izazovi u primeni FinTech inovacija. Na kraju, biće sprovedena studija slučaja kako bi se prikazali praktični primeri primene novih tehnologija i osvetlili praktični aspekti implementacije, kao i identifikovali problemi sa kojima se suočavaju kompanije i korisnici. Fokusiraćemo se na analizu prednosti koje ove tehnologije donose, ali i na prepreke koje usporavaju njihov širi prihvata. Takođe, rad će ponuditi preporuke za dalji razvoj i implementaciju ovih inovacija u finansijskim uslugama, sa ciljem poboljšanja efikasnosti, transparentnosti i korisničkog iskustva.

1. GLAVNI DIO RADA

FinTech, ili finansijska tehnologija, predstavlja sektor koji uvodi inovativne tehnologije u tradicionalne finansijske sisteme, čineći ih efikasnijim, sigurnijim i pristupačnijim za korisnike. Ovaj pregled literature obuhvata ključne radove koji istražuju različite aspekte FinTech-a, pozajmljivanja i inovacija u plaćanju. Agarwal i Zhang (2020) su u svom radu "FinTech, Lending and Payment Innovation: A Review" analiziraju inovacije u oblasti pozajmljivanja i plaćanja, ističući kako FinTech tehnologije unapređuju ove procese i povećavaju efikasnost. Arner, Buckley i Barberis (2016) su istraživali evoluciju FinTech-a nakon finansijske krize i kako je ovaj sektor postao ključan za modernizaciju finansijskih usluga. Bollaert, Lopez-de-Silanes i Schwienbacher (2021) fokusiraju se na pristup finansijama kroz FinTech, naglašavajući kako ove tehnologije olakšavaju pristup finansijskim uslugama za širi spektar korisnika. Goldstein, Jiang i Karolyi (2019) u svom radu "To FinTech and Beyond" istražuju šire implikacije FinTech inovacija na finansijski sektor, uključujući uticaj na regulaciju i tržišnu dinamiku.

Haitian i saradnici (2020) pružaju sveobuhvatan pregled budućnosti finansijskih usluga kroz prizmu FinTech-a, identifikujući ključne trendove i izazove.

Hasan, K. M., & Aliyu, A. (2020) istražuju interakciju između FinTech-a i islamskih finansija, analizirajući kako tehnološke inovacije mogu oblikovati islamske finansijske institucije. Poseban fokus njihovog rada je na izazovima usklađenosti sa principima Shari'ah, operativnoj efikasnosti, transparentnosti i prilagođavanju digitalizaciji, uz isticanje potencijalnih prilika za unapređenje islamskog finansijskog ekosistema kroz FinTech rešenja. Keke, Meikang i Xiaotong (2018) pružaju pregled FinTech sektora, analizirajući različite tehnologije i njihove primene u finansijskim uslugama. Lee i Shin (2018) istražuju ekosistem FinTech-a, poslovne modele, investicione odluke i izazove sa kojima se suočavaju FinTech kompanije. Prema Rathoreu, Saxeni i Thakkaru (2023), FinTech industrija značajno doprinosi digitalnoj transformaciji finansijskih usluga, omogućavajući bržu obradu podataka, poboljšanu dostupnost finansijskih proizvoda i unapređenje korisničkog iskustva. Njihova studija ističe da je regulatorna prilagodljivost ključna za dalji razvoj sektora, dok faktori poput vladinih inicijativa i tehnoloških inovacija ubrzavaju proces integracije digitalnih finansijskih servisa. Takođe, naglašavaju da je Indija lider u globalnoj FinTech adopciji, sa stopom usvajanja od 87%, što ukazuje na ubranu transformaciju tradicionalnih finansijskih modela. Rupeika-Apoga i Thalassinou (2020) predlažu regulatornu definiciju FinTech-a, naglašavajući potrebu za prilagođavanjem postojećih regulatornih okvira. Schueffel (2016) pruža naučnu definiciju FinTech-a, ističući ključne karakteristike i inovacije u ovom sektoru. Varga (2017) istražuje novu eru finansijskih usluga kroz prizmu FinTech-a, naglašavajući kako ove tehnologije transformišu finansijski sektor. Alt i Puschmann (2012), u radu *"The rise of customer-oriented banking: Electronic markets are paving the way for change in the financial industry"*, analiziraju kako digitalne tehnologije i elektronska tržišta transformišu bankarski sektor. Njihov fokus je na prelasku sa tradicionalnog, bankarski orijentisanog modela ka modelu koji je više usmeren na potrebe i očekivanja korisnika. Autori ističu da digitalizacija donosi promene u načinu pružanja finansijskih usluga, omogućavajući veću transparentnost, prilagođavanje korisnicima i inovacije u poslovnim procesima.

1.1. OD REGULACIJE NAKON KRIZE DO FINTECHA

FinTech, ili finansijska tehnologija, je sektor koji se rapidno razvija i igra ključnu ulogu u modernizaciji finansijskih usluga. Posle globalne finansijske krize 2008. godine, industrija finansijskih usluga se suočila sa potrebom za transformacijom i poboljšanjem regulacije i efikasnosti. Razvoj FinTech-a predstavlja odgovor na ove potrebe, jer ove tehnologije omogućavaju efikasnije, transparentnije i sigurnije finansijske transakcije. Ovaj rad se fokusira na evoluciju FinTech sektora, od postkrizne regulacije do njegovog uticaja na globalnu ekonomiju, koristeći ključne radove i autore koji su značajno doprineli ovom polju. Prema Arneru, Buckleyju i Barberisu (2016), postkrizna regulacija bila je ključna za restrukturiranje finansijskog sektora. Oni tvrde da je finansijska kriza iz 2008. godine postavila temelje za nove regulativne okvire, koji su omogućili nastanak i razvoj inovacija poput FinTech-a. Ove promene nisu samo osvežile regulativu, već su omogućile otvaranje novih tržišta i smanjenje prepreka za ulazak u sektor finansijskih usluga, što je omogućilo širi pristup kapitalu i poboljšanje konkurentnosti. Bollaert, Lopez-de-Silanes i Schwienbacher (2021) istražuju kako FinTech doprinosi povećanju pristupa finansijama, posebno u zemljama u razvoju.

Ove tehnologije omogućavaju brži, jeftiniji i sigurniji pristup kreditima i drugim finansijskim proizvodima. Korišćenje digitalnih platformi smanjuje transakcione troškove, čime se širi tržište i omogućava veća inkluzija korisnika koji ranije nijesu imali pristup tradicionalnim bankama. Goldstein, Jiang i Karolyi (2019) naglašavaju važnost tehnoloških inovacija kao što su blockchain, veštačka inteligencija i automatizacija u transformaciji finansijskih usluga. Ove tehnologije omogućavaju stvaranje novih poslovnih modela i usluga, koje povećavaju efikasnost i smanjuju operativne troškove.

S obzirom na ove inovacije, FinTech nije samo odgovor na postkriznu potrebu za poboljšanjem regulacije, već predstavlja novi ekonomski ekosistem koji omogućava efikasnije poslovanje i veću sigurnost u finansijskim transakcijama.

Iako FinTech donosi brojne prednosti, izazovi u vezi sa regulativom i sigurnošću i dalje postoje. Rupeika-Apoga i Thalassinos (2020) ističu važnost razvoja regulative koja će omogućiti balansiranje između inovacija i zaštite korisnika. Postoji potreba za usklađivanjem globalnih i nacionalnih regulatornih okvira, kako bi se omogućio razvoj FinTech sektora, a istovremeno zaštitili interesi potrošača i smanjio rizik od malverzacija. Prema Haitian et al. (2020), budućnost finansijskih usluga zavisi od daljeg razvoja FinTech-a, jer ove tehnologije mogu omogućiti efikasnije i dostupnije usluge za širok spektar korisnika. Digitalne platforme za plaćanje i kreditne usluge postaju ključne za finansijsku inkluziju, dok FinTech omogućava i nove načine upravljanja rizicima, što je naročito važno u postkriznom periodu. K. M. Hasan (2020) i A. Aliyu (2020) istražuju specifične izazove u primjeni FinTech-a u sektoru islamskih finansija. Ove tehnologije mogu unaprediti pristup kapitalu, ali je važno razviti specifične regulative koje poštuju šerijatske zakone, čime se doprinosi daljoj diversifikaciji i stabilnosti tržišta. Razvoj FinTech sektora predstavlja značajan pomak u industriji finansijskih usluga, naročito u postkriznom periodu. Odgovarajući regulatorni okviri, inovacije u tehnologiji i pristup finansijskim uslugama omogućavaju poboljšanje efikasnosti i sigurnosti u globalnom finansijskom sistemu. Dalji razvoj i prilagođavanje regulative su ključni za očuvanje ravnoteže između inovacija i zaštite korisnika. FinTech, stoga, ne samo da predstavlja odgovor na postkriznu potrebu za modernizacijom finansijskog sektora, već je i pokretač budućih ekonomskih promena i finansijske inkluzije.

1.2. FINTECH: EKOSISTEM, POSLOVNI MODELI, INVESTICIONE ODLUKE I IZAZOVI, POSLOVNI HORIZONTI

Fintech, ili finansijska tehnologija, predstavlja revolucionarni pomak u finansijskoj industriji, omogućavajući inovacije koje transformišu tradicionalne finansijske usluge. Prema Lee i Shin (2018), Fintech ekosistem obuhvata širok spektar tehnologija i poslovnih modela koji omogućavaju efikasnije, transparentnije i sigurnije finansijske transakcije. Fintech ekosistem se sastoji od različitih aktera, uključujući Fintech startape, tradicionalne finansijske institucije, regulatore, investitore i korisnike. Lee i Shin (2018) naglašavaju da je Fintech ekosistem dinamičan i da se brzo razvija, vođen dijelom ekonomijom djeljenja, povoljnim regulatornim okruženjem i napretkom u informacionim tehnologijama. Fintech kompanije koriste različite poslovne modele kako bi pružile inovativne finansijske usluge. Neki od najčešćih poslovnih modela uključuju peer-to-peer (P2P) pozajmljivanje, crowdfunding platforme, digitalne platne sisteme, robo-savjetnike i insurtech. Ovi modeli omogućavaju Fintech kompanijama da smanje troškove, poboljšaju kvalitet usluga i stvore raznovrsniji i stabilniji finansijski pejzaž.

Slika 1 Crna Gora usvojila Fintech strategiju – Inovacijama u finansijskom sektoru do olakšica za preduzeća i građane. Izvor: eKapija (2025). Dostupno na <https://www.ekapija.com/me/news/5005451/crna-gora-usvojila-fintech-strategiju-inovacijama-u-finansijskom-sektoru-do-olaksica-za>.

Prema Lee i Shin (2018), Fintech poslovni modeli često koriste tehnologije kao što su veštačka inteligencija, mašinsko učenje i blockchain kako bi pružili efikasnije i sigurnije usluge. Investicije u Fintech sektor su značajno porasle u poslednjih nekoliko godina. Tradicionalne finansijske institucije sve više ulažu u Fintech startape kako bi ostale konkurentne i iskoristile prednosti novih tehnologija. Lee i Shin (2018) ističu da je upotreba realnih opcija za donošenje investicionih odluka u Fintech sektoru ključna za uspeh. Realne opcije omogućavaju investitorima da procjene vrijednost i rizike povezane sa Fintech investicijama, što je posebno važno u dinamičnom i nepredvidivom okruženju. Iako Fintech donosi brojne prednosti, suočava se i sa značajnim izazovima. Tehnički i menadžerski izazovi uključuju sigurnost podataka, usklađenost sa regulativom, poverenje korisnika i integraciju sa postojećim finansijskim sistemima. Postoji potreba za globalnim i nacionalnim regulatornim okvirima koji će omogućiti razvoj Fintech sektora, a istovremeno zaštititi interese potrošača i smanjiti rizik od malverzacija. Odgovarajući regulatorni okviri, inovacije u tehnologiji i pristup finansijskim uslugama omogućavaju poboljšanje efikasnosti i sigurnosti u globalnom finansijskom sistemu. Dalji razvoj i prilagođavanje regulative su ključni za očuvanje ravnoteže između inovacija i zaštite korisnika. Fintech, stoga, ne samo da predstavlja odgovor na postkriznu potrebu za modernizacijom finansijskog sektora, već je i pokretač budućih ekonomskih promena i finansijske inkluzije (Lee & Shin, 2018).

Finansijska tehnologija (Fintech) predstavlja ključni faktor u evoluciji savremenog finansijskog sektora, integrišući inovativna tehnološka rješenja sa tradicionalnim finansijskim uslugama. Ova sinergija omogućava brže, efikasnije i pristupačnije finansijske usluge, doprinoseći dobrobiti pojedinaca, preduzeća i ukupne ekonomije. U nastojanju da podrži razvoj digitalne ekonomije, Vlada Crne Gore je, na prijedlog Ministarstva finansija, usvojila strategiju razvoja Fintech sektora za period od 2025. do 2029. godine. Ovaj strateški potez potvrđuje opredjeljenje ka modernizaciji finansijskih usluga, otvarajući prostor za inovacije i tehnološki napredak u zemlji. Kako je saopšteno, Strategija ima za cilj podsticanje inovacija, ekonomsku inkluziju, zaštitu potrošača i rast domaćih "fintech" kompanija (Vlada Crne Gore, 2025). Građani Crne Gore će imati koristi od modernih, brzih i pristupačnijih finansijskih usluga. Za poslovni sektor, Fintech strategija otvara vrata za nova partnerstva, inovativne proizvode i usluge, što će pospješiti privredni rast i stvaranje novih radnih mjesta. Digitalizacija finansijskog sektora omogućava bržu obradu transakcija, smanjenje troškova i veću transparentnost – navodi se u saopštenju (Vlada Crne Gore, 2025).

2. ULOGA REGULATORNE DEFINICIJE I ZAŠTITE U OBLIKOVANJU BUDUĆNOSTI FINANSIJSKIH USLUGA

FinTech sektor, sa svojim inovacijama u oblastima kao što su pozajmljivanje i plaćanje, postavlja nove izazove i prilike za tradicionalni finansijski sektor. Iako je ovaj sektor doživeo značajan rast zahvaljujući napretku tehnologije, kao što su blockchain, veštačka inteligencija (AI) i digitalne platforme, pitanje regulacije ostaje ključno za njegov dalji razvoj i održivost. Razvijanje regulatorne definicije koja bi se uskladila sa specifičnostima FinTech inovacija ima potencijal da oblikuje budućnost finansijskih usluga, omogućavajući ne samo sigurnost i zaštitu korisnika, već i podsticanje daljih inovacija. FinTech tehnologije transformisale su način na koji se vrši pozajmljivanje i plaćanje. Digitalne platforme za pozajmljivanje omogućavaju korisnicima lakši pristup kapitalu, dok automatizovani sistemi na bazi veštačke inteligencije optimizuju analizu rizika, čineći proces pozajmljivanja bržim i efikasnijim (Bollaert, Lopez-de-Silanes & Schwienbacher, 2021). Takođe, tehnologije kao što su blockchain omogućavaju sigurna, brza i transparentna plaćanja, smanjujući potrebu za posrednicima, što dodatno snižava troškove i povećava efikasnost (Goldstein, Jiang & Karolyi, 2019).

Međutim, kao što je istaknuto u istraživanjima, implementacija ovih tehnologija nosi sa sobom i izazove u pogledu zaštite podataka, privatnosti korisnika i sajber bezbednosti. Zbog toga je neophodno razviti jasnu regulatornu definiciju koja bi uzela u obzir specifičnosti FinTech sektora i omogućila balans između zaštite korisnika i podsticanja inovacija. Arner, Buckley i Barberis (2016) ističu da je u postkriznom periodu FinTech postao ključan za modernizaciju finansijskih usluga, ali i da regulacija mora biti prilagođena brzom razvoju ovog sektora.

Regulatorni okviri u FinTech sektoru moraju biti fleksibilni kako bi pratili brzi tehnološki napredak, ali i dovoljno čvrsti da obezbede sigurnost i poverenje korisnika (Rupeika-Apoga & Thalassinou, 2020). Posebna pažnja mora biti posvećena regulaciji blockchain tehnologije i digitalnih platformi za pozajmljivanje, jer neadekvatni propisi mogu izazvati nesigurnost i smanjiti poverenje u FinTech usluge (Schueffel, 2016). Pored regulacije, zaštita podataka igra ključnu ulogu u sigurnosti finansijskih transakcija.

FinTech kompanije prikupljaju velike količine ličnih i finansijskih podataka, što ih čini metom sajber napada (Agarwa& Zhang, 2020). Napredne sigurnosne tehnologije, poput enkripcije, višefaktorske autentifikacije i tokenizacije, doprinose bezbednosti podataka i smanjenju rizika od zloupotrebe (Keke, Meikang & Xiaotong, 2018). Globalni regulativni okviri, kao što su GDPR u EU i CCPA u SAD-u, definišu standarde za zaštitu privatnosti korisnika i obavezuju FinTech kompanije da budu transparentne u obradi podataka (Rupeika-Apoga & Thalassinis, 2020). Osim pravnih i tehničkih aspekata, edukacija korisnika o digitalnim finansijama ostaje ključna za širu primenu inovativnih rešenja (Schueffel, 2016). Regulacija FinTecha mora omogućiti ravnotežu između zaštite korisnika i podsticanja inovacija, čime se osigurava stabilan i konkurentan finansijski sektor (Lee & Shin, 2018). (Vidi Tabelu 1)

Tabela 1 Prikaz inovacija, izazova i regulatornih aspekata FinTech sektora.

Oblast FinTecha	Inovacije	Izazovi	Regulacija
Pozajmljivanje	Digitalne platforme, AI za analizu rizika	Sigurnost korisničkih podataka, sajber pretnje	Fleksibilni regulatorni okviri za zaštitu korisnika i transparentnost (Bollaert, Lopez-de-Silanes & Schwienbacher, 2021)
Plaćanje	Blockchain tehnologija, instant digitalna plaćanja	Privatnost podataka, sprečavanje prevara	Propisi o sigurnim transakcijama, digitalna identifikacija (Goldstein, Jiang & Karolyi, 2019)
Zaštita podataka	Enkripcija, višefaktorska autentifikacija, tokenizacija	Sajber sigurnost, regulacija obrade podataka	GDPR, CCPA i drugi zakoni za zaštitu privatnosti (Rupeika-Apoga & Thalassinis, 2020)
Regulacija sektora	Razvoj fleksibilnih regulatornih okvira	Balans između inovacija i zaštite korisnika	Prilagođavanje regulacije brzom tehnološkom razvoju (Schueffel, 2016)

Napomena: Analiza autora na osnovu podataka iz Bollaert, Lopez-de-Silanes & Schwienbacher (2021); Goldstein, Jiang & Karolyi (2019); Rupeika-Apoga & Thalassinis (2020); Schueffel (2016); Lee & Shin (2018); Arner, Buckley & Barberis (2016); Varga (2017).

FinTech kompanije treba da obavijeste korisnike o najboljim praksama zaštite podataka, kao što su korišćenje jakih lozinki, prepoznavanje phishing napada i redovno ažuriranje softverskih sistema. Osvajanje poverenja korisnika kroz transparentnost i edukaciju može značajno doprineti povećanju sigurnosti podataka. Kreiranje i primena sveobuhvatnih strategija zaštite podataka omogućava FinTech kompanijama da ne samo usklade svoje poslovanje sa zakonodavnim zahtevima, već i da izgrade poverenje korisnika, što je ključ za dugoročni uspeh i održivost u brzo rastućoj industriji (Varga, 2017). Ipak, izazovi u primeni sigurnosnih tehnologija i usklađivanju sa zakonodavnim okvirima ostaju, posebno u dinamičnom i inovativnom okruženju FinTech-a.

S obzirom na brz razvoj novih tehnologija, regulatori i kompanije će morati da pronađu ravnotežu između inovacija i zaštite korisničkih podataka kako bi obezbjedili sigurnost i povjerenje u digitalnom finansijskom sektoru. Iako zakoni kao što je GDPR pružaju jasnu osnovu za zaštitu podataka, FinTech sektor mora biti spreman na prilagodbu novim izazovima u vezi sa zaštitom podataka, naročito kada su u pitanju inovativne usluge poput blockchain tehnologije i digitalnih novčanika. Kako bi smanjili rizike, regulatorni organi će biti pod velikim pritiskom da kontinuirano unapređuju regulatorne standarde i razvijaju preciznije smjernice za nove tehnologije, čime će se štititi sigurnost korisnika i stabilnost tržišta.

ZAKLJUČAK

FinTech predstavlja jednu od najuzbudljivijih i najbrže rastućih oblasti u finansijskom sektoru, čije inovacije u pozajmljivanju, plaćanju i drugim finansijskim uslugama imaju potencijal da transformišu industriju. Tehnologije kao što su blockchain, veštačka inteligencija i digitalne platforme donose brojne prednosti, uključujući veću efikasnost, transparentnost i dostupnost finansijskih usluga. Međutim, kako bi se ove inovacije mogle u potpunosti iskoristiti, neophodno je razviti odgovarajuće regulatorne okvire koji će omogućiti sigurno i efikasno korišćenje ovih tehnologija. Regulatorna definicija FinTecha igra ključnu ulogu u obezbeđivanju ravnoteže između zaštite korisnika i podsticanja inovacija. S obzirom na brzinu tehnoloških promjena i specifičnosti ovog sektora, regulacija mora biti fleksibilna i dinamična, kako bi pratila razvoj novih poslovnih modela, a istovremeno obezbjedila sigurnost tržišta i zaštitu podataka korisnika. Nekoliko istraživanja (Arner, Buckley & Barberis, 2016; Bollaert, Lopez-de-Silanes & Schwienbacher, 2021; Schueffel, 2016) ukazuju na to da usklađivanje regulativnih okvira sa potrebama tržišta može omogućiti dalji rast FinTech sektora, dok istovremeno pruža potrebnu zaštitu za korisnike. U Crnoj Gori, zakonodavni okvir koji reguliše finansijske tehnologije, posebno u sektoru platnih usluga, je Zakon o platnim uslugama i elektronskoj novčanici. Ovaj zakon postavlja osnovu za pružanje platnih usluga i uređuje odnose u vezi sa elektronskim novcem i platnim sistemima. Zakon takođe reguliše odgovornosti pružalaca platnih usluga, zaštitu korisnika i pružanje usluga uz visoke standarde zaštite podataka. Takođe, Zakon o zaštiti podataka o ličnosti igra ključnu ulogu u zaštiti privatnosti korisnika FinTech usluga, posebno u kontekstu novih tehnologija kao što je blockchain, gde je sigurnost podataka presudna. Zakonodavni okvir Crne Gore usklađuje se sa regulativama Evropske unije, što je posebno važno u kontekstu finansijskih usluga koje prelaze granice. Za uspešan razvoj i implementaciju FinTech tehnologija u pozajmljivanju i plaćanju, regulative moraju biti dovoljno fleksibilne da prate tehnološki napredak, ali i dovoljno čvrste da spreče zloupotrebe i zaštite privatnost korisnika.

Kroz odgovarajuće zakonodavne i regulatorne okvire, FinTech može doprineti ne samo efikasnijem poslovanju, već i širenju finansijske inkluzije i smanjenju troškova za korisnike širom sveta. U konačnom, budućnost finansijskih usluga zavisi od sposobnosti regulatornih tela da razviju strategije koje balansiraju inovacije sa zaštitom korisnika, omogućavajući tako razvoj sigurnog, efikasnog i inkluzivnog finansijskog sektora. Iako predstoje mnogi izazovi, pravi regulatorni okviri, kao što je zakonodavni okvir Crne Gore, mogu omogućiti da FinTech dostigne svoj puni potencijal u transformaciji globalnog finansijskog sektora.

LITERATURA

- [1] Agarwal, S., & Zhang, J. (2020). FinTech, lending and payment innovation: A review. *Asia-Pacific Journal of Financial Studies*, 49(7), 353-367. Preuzeto sa: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/ajfs.12294> (01.03.2025)
- [2] Arner, D., Buckley, R., & Barberis, J. (2016). The evolution of Fintech: A new post-crisis paradigm? *SSRN Electronic Journal*, 47(4), 1271-1319. Preuzeto sa: https://download.ssrn.com/16/09/05/ssrn_id2834841_code722134.pdf?response-content-disposition=inline&X-Amz-Security-Token=IQoJb3JpZ2luX2VjEAQaCX (03.03.2025)
- [3] Bollaert, H., Lopez-de-Silanes, F., & Schwienbacher, A. (2021). Fintech and access to finance. *Journal of Corporate Finance*, 68(2), 1-14. Preuzeto sa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0929119921000626?via%3Dihub> (01.03.2025)
- [4] Goldstein, I., Jiang, W., & Karolyi, G. A. (2019). To FinTech and beyond. *Review of Financial Studies*, 32(5), 1647-1661. Preuzeto sa: <https://finance.wharton.upenn.edu/~itayg/Files/fintech-published.pdf> (08.04.2025)
- [5] Haitian, L., Bingzhong, W., Qing, W., & Jing, Y. (2020). Fintech and the future of financial service: A literature review and research agenda. *China Accounting and Finance Review*, 22(3), 107-136. Preuzeto sa: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3600627 (08.04.2025)
- [6] Hasan, R., Hassan, M. K., & Aliyu, S. (2020). Fintech and Islamic finance: Literature review and research agenda. *International Journal of Islamic Economics and Finance*, 1(2), 75-94. Preuzeto sa: <https://journal.umy.ac.id/index.php/ijief/article/view/7823> (05.04.2025)
- [7] Keke, G., Meikang, Q., & Xiaotong, S. (2018). A survey on FinTech. *Journal of Network and Computer Applications*, 103, 262-273. Preuzeto sa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1084804517303247?via%3Dihub> (02.03.2025)
- [8] Lee, I., & Shin, Y. J. (2018). Fintech: Ecosystem, business models, investment decisions, and challenges. *Business Horizons*, 61(1), 35-46. Preuzeto sa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0007681317301246?via%3Dihub> (01.03.2025)
- [9] Rathore, U., Saxena, A., & Thakkar, A. (2023). A study on FinTech and digital transformation of financial service. *International Journal of Creative Research Thoughts*. Preuzeto sa <https://ijcrt.org/papers/IJCRT2302233.pdf> (08.04.2025)
- [10] Alt, R., & Puschmann, T. (2012). *The rise of customer-oriented banking-electronic markets are paving the way for change in the financial industry*. Electronic Markets. Springer. Preuzeto sa: <https://www.alexandria.unisg.ch/server/api/core/bitstreams/4c979368-de72-495f-8677-ae384ed30bfb/content> (08.04.2025)
- [11] Rupeika-Apoga, R., & Thalassinou, E. (2020). Ideas for a regulatory definition of FinTech. *International Journal of Economics and Business Administration*, 8(2), 136-154. Preuzeto sa: https://www.researchgate.net/publication/340620160_Ideas_for_a_Regulatory_Definition_of_FinTech (08.04.2025)
- [12] Schueffel, P. (2016). Taming the beast: A scientific definition of fintech. *Journal of Innovation Management*, 4(4), 32-54. Preuzeto sa: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2676553 (24.02.2025)
- [13] Varga, D. (2017). Fintech, the new era of financial services. *Budapest Management Review*, 48(11), 22-32. Preuzeto sa: https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/3170/1/VT_2017n11p22.pdf (25.02.2025)
- [14] Vlada Crne Gore. (2025). *Crna Gora usvojila Fintech strategiju: Inovacija u finansijskom sektoru do olakšica za građane i kompanije*. eKapija. Preuzeto sa: <https://www.ekapija.com/me/news/5005451/crna-gora-usvojila-fintech-strategiju-inovacijama-u-finansijskom-sektoru-do-olaksica-za> (07.04.2025)